

Utviklinga i folketalet i fjellregionane. Flyttemønstre og flyttemotiv.

Busetting i fjellregionane.
Årskonferanse, Geilo 14.04.2010.

Kjetil Sørli, Norsk institutt for by- og
regionforskning

Utviklinga i folketalet

- I i høve til resten av fylka og andre distrikt
- Kopling av folketalsutviklinga til Flyttemotivundersøkelsa 2008.

Tre hovedelementer

- Folketallsinspeksjon
 - totalt, ungdoms-/familieflytting, alderssammensetning
- Flytting over livsløpet
 - følger noen årskull fra de var barn til voksne:
 - fasen 15-40 år: bofasthet, tilbakeflytting, fraflytting, tilflytting, videreflytting, varige lekkasjer
- Bo- og flyttemotiver
 - Arbeid, bolig, familie, sted/miljø, helse, utdanning
 - Hvordan skiller fjellregionene seg fra andre regioner?

Folketallsutvikling

- Totalt: 20-årsperspektivet 1990-2010
 - De 51 fjellkommunene samlet
 - 7 fjellregioner i 5 fylker
 - Fjellregionene i perspektiv seg i mellom
 - Fylkesperspektiv - fjellregion mot resten av fylket
 - Aldersstrukturer i kommunene

Hvilke kommuner?

- Østerdalen
 - Røros, Os, Tolga, Tynset, Folldal, Alvdal, Rendalen, Engerdal, Stor-Elvdal, Trysil
- Gudbrandsdalen
 - Lesja, Dovre, Sel, Vågå, Lom, Skjåk, Nord-Fron, Sør-Fron, Ringebru
- Valdres
 - Sør-Aurdal, Nord-Aurdal, Etnedal, Vestre Slidre, Øystre Slidre, Vang

Hvilke kommuner, forts

- Hallingdal
 - Hol, Ål, Gol, Hemsedal, Nes, Flå + Nore-fjellkommunene Krødsherad og Sigdal
- Numedal
 - Nore og Uvdal, Rollag, Flesberg
- Indre Telemark
 - Tinn, Vinje, Hjartdal, Tokke, Seljord, Kviteseid, Fyresdal, Nissedal

Hvilke kommuner, forts

- Indre Sogn og Fjordane
 - Hornindal, Stryn, Luster, Jølster, Årdal, Lærdal, Aurland

Folketall (1. januar), 51 kommuner

	1990	1995	2000	2005	2010
Fjellregion	173104	170425	167387	164198	162322
Østerdalen	34013	33616	33127	32357	31754
Gudbr.dalen	36024	35298	34225	33505	32861
Valdres	19183	18867	18367	18076	18021
Hallingdal	26202	26023	26219	25698	25709
Numedal	6910	6869	6747	6593	6482
Telemark	24340	23714	23017	22512	21860
Sogn og Fj.	26432	26038	25685	25457	25635

Hva ser vi / ligger bak?

- Hovedbildet: sakte men sikker nedgang, men ikke dramatisk (6,2 % på 20 år)
- Fire enkeltår med litt oppgang
 - 1993, 1999, 2008, 2009 (+ 1-2 pmill årlig)
 - Laveste folketall 1/1 2008: 161832
- Sterkeste nedgangsperioder
 - 1994-95, 2001, 2004-2006 (- 5-6 pmill årlig)
 - Perioden 2004-2006 etterfulgt av nesten balanse i 2007, og oppgang i 2008-2009

Mot et resonnement: Årlig endring i promille.

	Landet	Fjellregionen	Diff: fjell - land
2004	+6	-4	-10
2005	+7	-5	-12
2006	+9	-6	-15
2007	+12	-1	-13
2008	+13	+1	-12
2009	+12	+2	-10

Større nedgangsbølge passert i fjellregionene, ingen bølge i fylkene ellers

- På basis av forskjellene i utvikling i fjellregionene og i landet som helhet:
 - Tilbake i 2009 på nivået i 2004. Før det var differanse (fjell – land) i snitt 8-9 promille
 - Alle fjell berørt av bølgen, sterkest utslag for fjellregionene i Hedmark, Telemark og Sogn/F
 - Sogn/Fjordane har kommet spesielt bra ut av bølgen i 2009, til dels også Hedmark
 - begge fjellregionene er i 2009 på nivå med fylket ellers eller bedre (på differansen region - land).

Prosentvis nedgang i fjellregionene

1990-2000		2000-2010	
FJELLREGION	-3,3	FJELLREGION	-3,0
1 .Hallingdal	+0,1	1. Sogn og Fj	-0,2
2. Numedal	-2,4	2. Valdres	-1,9
3. Østerdalen	-2,6	3. Hallingdal	-1,9
4. Sogn og Fj.	-2,8	4. Numedal	-3,9
5. Valdres	-4,3	5. Gudbr.dalen	-4,0
6. Gudbr.dalen	-5,0	6. Østerdalen	-4,1
7. Telemark	-5,4	7. Telemark	-5,0

Fjellregioner vs fylket ellers.

Endringstall i prosent

	Folketall 1/1 2010		Endring 1990-2000		Endring 2000-2010	
	Fjell	Ikke-fjell	Fjell	Ikke-fjell	Fjell	Ikke-fjell
Alle fem	162322	752163	-3,3	+3,1	-3,0	+4,8
Hedmark	31754	164531	-2,6	+0,8	-4,1	+3,1
Oppland	50882	134334	-4,7	+2,3	-3,3	+3,2
Buskerud	32191	225482	-0,4	+6,4	-2,4	10,6
Telemark	21860	146371	-5,4	+2,4	-5,0	+3,1
Sogn og Fj	25635	81445	-2,8	+2,2	-0,2	-0,6

Aldersstruktur. Indekser med aldersinnslaget i landsbefolkningen = 100.

Eldre 86+						
Barn 0-5	109-120	123-135	139-157	159-176	180-185	204-213
100 +	Hemsedal	Stryn	Alvdal	Jølster		
95-99			Gol, Fyresdal	Luster		
90-94	Tynset, Hornindal		Vang			
85-89		Lesja, Flesberg, Seljord	Øystre Slidre, Ål, Aurland	Lærdal		
80-84	Nord-Fron, Nord-Aurdal Vestr Slidre Vinje	Sel, Nissedal	Engerdal, Røros, Vågå	Tolga, Sør-Aurdal, Etnedal, Sigdal		
75-79		Os, Lom, Hol, Årdal	Folldal, Tokke	Trysil	Sør-Fron, Tinn	
70-74		Skjåk	Stor-Elvdal, Dovre, Ringsbu	Nore og Uvdal, Hjartdal	Nes	Rendalen
67-69		Krødsherad	Flå	Kviteseid		Rollag

Flytting

- Hovedtrekk etter folketallsinspeksjonene:
 - Utflytting i ungdomsfasen, innflytting i familiefasen
 - Større bedring i ungdomsfasen i fjellregionene enn i resten av fylkene etter 2006
 - Større økning i familietilflyttingen i fjellfylkene enn i landet ellers etter 2006
 - men kommer ikke fjellregionene spesielt til gode, slik det så ut i 2007 (mye arbeidsinnvandring?)
 - Arbeidsinnvandringen til landet påvirker mye

Flytting over livsløpet: Vi følger noen årskull fra de var barn til de var voksne

- Årskull f. 1965-69 fulgt, fra de var 15 til 40
- Registeranalyse: SSBs flyttehistorier inneholder alle personer bodd i Norge siden 1964, og alle deres flyttemeldinger over kommune- og landegrense tom 2008
- Årlige opplysninger om utdanning, inntekt, arbeid (næring og arbeidskommune), barn og familiesituasjon med mer.

Bo- og flyttemotivundersøkelsen

- Er bygget opp på registeropplysningene
- Søkelyset satt på 7-årige aldersfaser
- Flytting er et livsfasefenomen: tilpasninger til preferanser, behov og gjøremål skjer løpende
- Bofaste, tilbakeflyttere og flyttere mellom ulike typer regioner etter landsdel og sentralitet i ulike 7-årsfaser er trukket ut

Landsfordelingen for kullene født 1965-69, fulgt fra de var 15 til 40.

Flytting ut av kommune	Menn	Kvinner
Alle i årskullet	100	100
Bofaste	36	27
Tilbakeflyttere	18	20
Fraflyttede	46	53
Tilflyttere	57	63
Flyttebalanse	+11	+10

Livsløpsflytting i fjellregionene, i fylkene ellers og i periferikommune.

Årskull født 1965-1969. Pr 100 i utgpkt	Menn			Kvinner		
	Fjell	Fylk	Perif	Fjell	Fylk	Perif
Ungdomskull:	100	100	100	100	100	100
Bofaste	41	37	34	24	27	21
Tilbakeflyttere	14	18	15	15	21	16
Internflyttere	7	21	9	13	25	13
Fraflyttede	38	24	42	48	27	50
Tilflyttere	23	28	15	32	31	21
Videreflyttere	63	32	43	72	32	42
Flyttetap/gev	-15	+4	-27	-16	+4	-29

Livsløpsflytting i fjellregionene, i fylkene ellers og i periferikommune.

Årskull født 1965-1969. Pr 100 i utgpkt	Menn			Kvinner		
	Fjell	Fylk	Perif	Fjell	Fylk	Perif
Ungdomskull:	100	100	100	100	100	100
Bofaste	41	37	34	24	27	21
Tilbakeflyttere	14	18	15	15	21	16
Internflyttere	7	21	9	13	25	13
Fraflyttede	38	24	42	48	27	50
Tilflyttere	23	28	15	32	31	21
-Innenlands	17	18	11	26	21	16
Tap innenl.	-19	-3	-29	-20	-3	-31

Flyttehistoriske fordelinger i de 7 fjellregionene og i fylkene ellers

- For begge kjønn samlet, for hele fjellreg:
 - Bofaste (41 og 24) = 32
 - Tilbakeflyttere (14 og 15) = 15
 - Internflyttere (7 og 13) = 10
 - Fraflyttede (38 og 48) = 43
 - Tilflyttere (23 og 32) = 28
 - Videreflyttere (63 og 72) = 67
 - Flyttetap fra 15 til 40 år: (-15 og -16) = -15

Livsløpsflytting i fjellregionene

Årskull født 1965-1969. Pr 100 i utgpkt	Alle reg i ett							
		Ø- dal	G- dal	Val drs	H- dal	N- dal	Tel mrk	S & Fj
Ungdomskull:	100	100	100	100	100	100	100	100
Bofaste	32	28	33	34	34	31	33	34
Tilbakeflyttere	15	16	15	16	14	16	15	13
Internflyttere	10	8	11	14	9	5	6	4
Fraflyttede	43	48	41	36	43	48	46	49
Tilflyttere	28							
Videreflyttere	67							
Flyttetap	-15							

Livsløpsflytting i fjellregionene

Årskull født 1965-1969. Pr 100 i utgpkt	Alle reg i ett							
		Ø- dal	G- dal	Val drs	H- dal	N- dal	Tel mrk	S & Fj
Ungdomskull:	100	100	100	100	100	100	100	100
Bofaste	32	28	33	34	34	31	33	34
Tilbakeflyttere	15	16	15	16	14	16	15	13
Internflyttere	10	8	11	14	9	5	6	4
Fraflyttede	43	48	41	36	43	48	46	49
Tilflyttere	28	27	17	29	40	41	34	31
Videreflyttere	67	50	36	106	123	63	98	61
Flyttetap	-15	-21	-24	-7	-3	-7	-14	-18

Bo- og flyttemotivundersøkelsen 2008:

- **Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende?**
- Hva er grunnen til at du flyttet siste gang?
 - Hadde det å gjøre med **arbeid, utdanning, familie, helse, bolig** og/eller **sted/miljø**?
- Hva er grunnen til at du ikke har flyttet (blitt boende) i siste sjuårsperiode?
 - Hadde det å gjøre med ..(de samme emnene)
- Periode: 1999-2006, 7-årige aldersfaser

Bo- og flyttemotivfordeling på landsnivå og i Fjellregionen

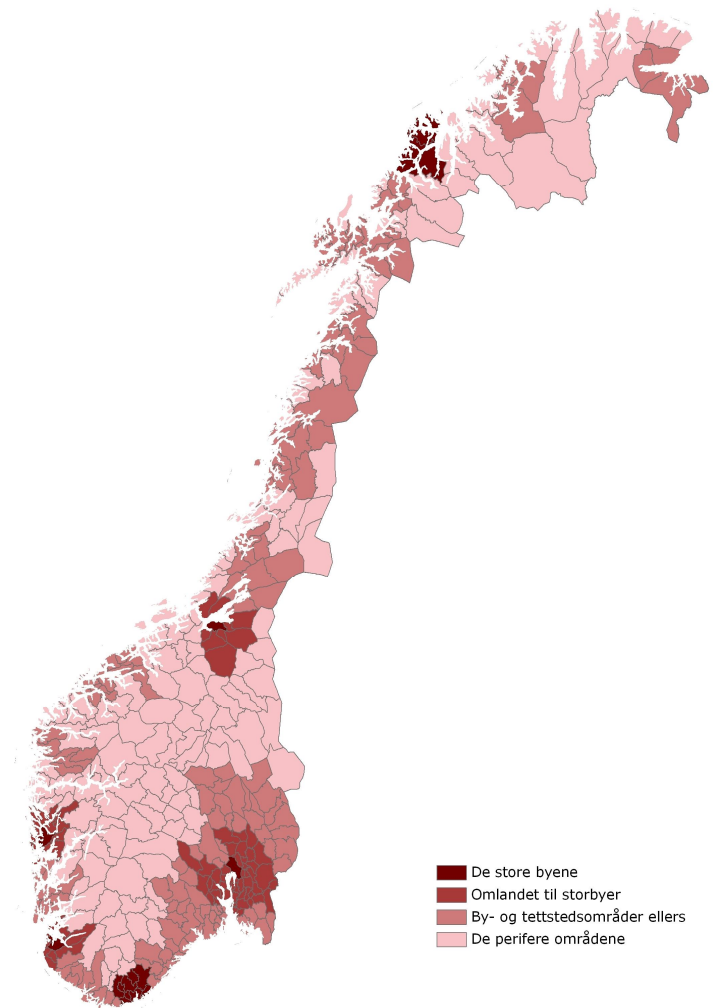
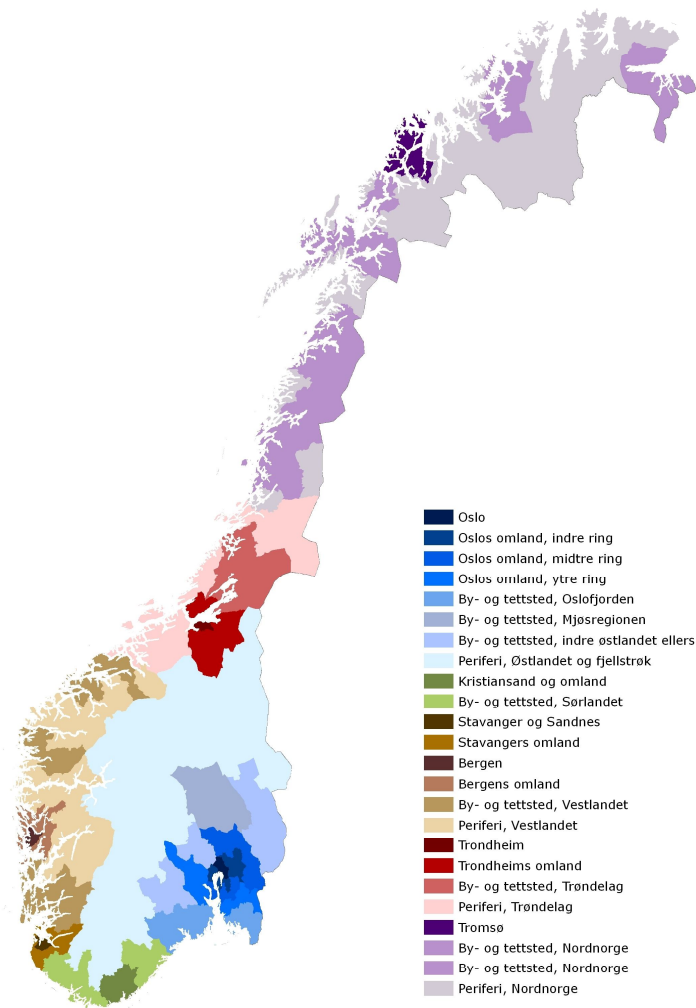
	Flytte motiv	Bo- motiv		Fjell- regionen	
Arbeid	20	19		28	23
Bolig	25	17		10	15
Sted/miljø	21	31		23	33
Familie	27	19		31	18
Helse	3	2		7	1
Utdanning	4	1		1	0
Uspesifikt		11			10

Flyttemotiver: Tydelige livsfaseforskjeller

- Arbeid/utdanning → familie/bolig → familie/sted → arbeid/familie → familie/bolig/sted
- Utdanning: yngre
- Helse: eldre

Landsdekkende: 24 regioner etter landsdel og sentralitet

- Landsdeler
 - Østlandet, Sørlandet, Vestlandet, Trøndelag, Nord-Norge
- Sentralitet
 - Storbyer (6)
 - Omlandsregion til storbyer (7)
 - Små og mellomstore byregioner (7)
 - Periferiregioner (4)

Hovedmotivene nok en gang – i forhold til andre periferiområder

	Flyttemotiver			Bomotiver		
	Land	An per	Fjell	Land	An per	Fjell
I alt	100	100	100	100	100	100
Arbeid	20	24	28	19	26	23
Bolig	25	20	10	17	17	15
Sted/miljø	21	21	23	31	25	33
Familie	27	29	31	19	21	18
Helse	3	4	7	2	2	1
Utdanning	4	2	1	1	0	0
Annet				11	9	10

Kort oppsummert:

- Arbeid vektlegges spesielt sterkt som flyttemotiv til fjellregionene, som bomotiv blir forhold knyttet til sted/miljø sterkere vektlagt, spesielt i forhold til annen periferi
- Bolig er i svært liten grad brukt som begrunnelse for tilflytting til fjellregionene
- Familie og helse anføres mye, spesielt av kvinner – menn vektlegger arbeid og sted

Påminnelse før vi går videre: Hva er egentlig et motiv?

- **Begrunnelse for egen atferd**
 - Egen vilje: ønsker, behov og gjøremål
 - Sosial og kulturell påvirkning fra omgivelsene
 - Valgmuligheter innenfor samfunnsmessige rammer
- **Mulighetsrommet påvirker tankegangen:**
 - Hva blir tatt for gitt?
 - Hva blir tillagt motiverende betydning?
- **Ikke alle har de samme valgmulighetene**
 - Noen tar for gitt det andre har som begrunnelser, og omvendt. Eksempel: Må man hegne om jobben sin på et sted, tar færre arbeid for gitt på det stedet

Generelt: Arbeid er viktig uansett

- uavhengig av
 - om man bruker det som begrunnelse for å flytte eller bli boende
 - om man tar arbeidsmulighetene for gitt
 - om man kan vektlegge andre forhold fordi valgmulighetene er gode
- arbeid er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig betingelse – ikke nok for å generere bolyst ?
 - arbeid som flyttemotiv øker sjanse for videreflytting
 - med næringseiendom oppgis arbeid som bomotiv

Hvilken gruppe etter flyttebakgrunn ligger bomotivene for de som bor i Fjellregionen mest på? Svar: De som er kommet utenfra (REG)

	Bomotiver for befolkningen i periferien					
	BOF	TBF	INT	REG	An per	Fjell
I alt	100	100	100	100	100	100
Arbeid	25	25	32	22	26	23
Bolig	16	21	17	16	17	15
Sted/miljø	28	23	21	29	25	33
Familie	20	18	21	22	21	18
Helse	1	5	0	2	2	1
Utdanning	0	0	0	1	0	0
Annet	10	8	9	8	9	10

Flyttemotiver til fjellfylkene som helhet

	Flyttemotiver til fylket					
	Hed- mark	Opp- land	Buske- rud	Tele- mark	Sogn & Fj.	Fjell
I alt	100	100	100	100	100	100
Arbeid	9	18	18	15	26	28
Bolig	23	22	30	27	12	10
Sted/miljø	28	23	22	21	20	23
Familie	35	32	24	30	37	31
Helse	4	3	3	5	5	7
Utdanning	1	2	3	2	0	1

Bomotiver i fjellfylkene som helhet

	Bomotiver i fylket					
	Hed- mark	Opp- land	Buske- rud	Tele- mark	Sogn & Fj.	Fjell
I alt	100	100	100	100	100	100
Arbeid	20	25	15	19	24	23
Bolig	19	17	17	17	19	15
Sted/miljø	32	31	33	30	25	33
Familie	17	17	18	20	18	18
Helse	1	1	3	2	1	1
Utdanning	1	1	0	0	1	0
Annet	10	8	14	12	12	10

OBS

- De følgende 22 undermotivene gjelder både bo- og flyttemotiver
- Dette kan være en av grunnene til at friluftsliv kommer sterkere ut i storbyene enn i fjellkommunene (jf Arne Vinjes kommentar på møtet)
- De som bor i fjellkommunene kan ta friluftsmulighetene i større grad for gitt, og ikke anføre dem som grunn for å bo der

Sted og miljø: 22 motiver plassert i fem hovedgrupper

- Tilgang på varer, tjenester, aktiviteter
- Gode kommunikasjoner, korte avstander
- Fysiske forhold ved nærmiljøet
 - lite trafikk, lys/luft/utsikt, lite støy/forurensing, klima
- Sosiale forhold ved nærmiljøet
 - kontakt med nabo/venner, lite kriminalitet, "takhøyde"
- Stedstilhørighet, stedsidentitet
 - eiendom, erfaringer/opplevelser, liker denne type natur og omgivelser, følelsesmessig tilhørighet

Motiver, sted/miljø (5): Tilknytning og tilhørighet

% av alle med sted/miljø tot.	Land	Fjell	Peri-feri	Små/m. by	Stor-byoml	Stor-byer
I alt	81	84	89	84	76	77
Bolig / eiendom i slekt, familie	23	42	40	26	23	13
Erfaringer, opplevelse, aktivitet	63	65	72	66	60	58
Liker denne type natur/sted	73	80	85	75	68	68
Sterk stedsidentitet	61	69	71	66	53	58

Motiver, sted/miljø (4): Nærmiljø: Sosiale forhold

% av alle med sted/miljø tot.	Land	Fjell	Periferi	Små/m. by	Storbyoml	Storbyer
I alt	70	60	71	72	64	71
Lite innblanding & sosial kontroll	29	25	31	31	28	27
God kontakt m naboer, venner	58	53	66	62	55	54
Lett å bli godtatt, toleranse	57	49	61	60	52	54
Trygt: lite trafikk og kriminalitet	65	59	70	68	61	62

Motiver, sted/miljø (3): Nærmiljø: Fysiske forhold

% av alle med sted/miljø tot.	Land	Fjell	Periferi	Små/m. by	Storbyoml	Storbyer
I alt	62	62	64	62	60	62
Fornøyd m/ bebyggelse, strøk	47	41	42	47	49	49
Barnevennlighet	46	45	49	46	47	44
Bra med lys, sol, utsikt osv	51	48	53	51	49	49
Lite støy, forurensing etc	44	46	51	45	45	39
Godt klima	41	57	45	44	41	35

Motiver, sted/miljø (2): Avstander, kommunikasjoner mm

% av alle med sted/miljø tot.	Land	Fjell	Peri-feri	Små/m. by	Stor-byoml	Stor-byer
I alt	54	31	37	50	53	67
Kort arbeidsreise	36	21	25	34	30	47
Kort avstand til venner / familie	44	25	31	43	45	51
Godt kollektivtilbud	29	4	8	22	31	44
Pga nærhet til et større by	25	8	11	23	23	34

Motiver, sted/miljø (1): Tilgang på varer tjenester mm

% av alle med sted/miljø tot.	Land	Fjell	Peri-feri	Små/m. by	Stor-byoml	Stor-byer
Tilgang i alt	53	44	45	48	47	65
Butikker, forretninger	34	29	25	31	30	44
Offentlige tjenester	38	31	35	36	36	45
Kulturtilbud, inkl kafeer	30	19	20	26	22	46
Tilgang til friluftsliv	47	41	44	45	43	55
Kunne dyrke spesielle int.	34	30	34	34	30	38

Er fjellfolk mer nøkterne enn andre?

- **Generelt 12 desentraliserte motivprofiler**
 - Kun for 5 av disse, klima + de fire som har med tilknytning og stedsfølelse, responderes det sterkere enn i landet generelt
 - Kun for 2 av dem, er responsen sterkere enn i periferiområder flest (klima og eiendom i slekta)
- **Generelt 10 sentraliserte motivprofiler**
 - I fjellregionen responderes det svakere på alle enn på landsplan
 - For kun ett motiv responderes det klart sterkere enn i periferien ellers: god tilgang til forretninger
 - For to motiver er responsen som i periferien ellers, tilgang til kulturtilbud/kafeer og sansen for type strøk

Avslutning

- Foruten folketallsutvikling har vi sett på
 - bofasthet og flytting i lys av hva folk i det lange løp gjør, fra de er barn til voksne
 - hvordan de som flytter til fjellregionen eller er blitt boende der begrunner sine faktiske valg
- Vi har ikke sett på
 - hva folk sier de vil kunne komme til å gjøre